

4. LLEIDA COM A CIUTAT EDUCADORA

Segons el Diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans (DIEC), urbà, és allò pertanyent a la ciutat, però també és allò civilment cortès, podríem dir, educat. I és que ciutat, "urbs", prové del llatí amb un contingut de referència cap a la convivència entre persones i col·lectius diversos. El mot concret de ciutat, prové de "civitas" fent referència a la ciutadania, amb drets i deures, destacant la referència que té a l'arrelament. L'espai urbà, doncs, és un espai de convivència i d'interdependència, amb uns valors bàsics compartits. Per això és important els drets i els deures, les regles i normatives que ens permeten aquesta convivència lliure i solidària.

És en aquest sentit que la ciutat és educadora i també cuidadora, ja que l'espai públic ha de ser un espai de convivència, llibertat i desenvolupament individual i social.

De fet, hi ha autors i autores que parlen de "cuidadania", fent èmfasi en la importància de les cures entre la ciutadania: els ciutadans i ciutadanes com a cuidadors i cuidadores, entre tothom¹⁸.

4.1 VECTOR 1. Participació: escolta activa i conscient

Lleida (el seu Ajuntament, la seva ciutadania, les seves institucions, associacions i empreses) ha d'apostar per desenvolupar la cultura de la participació, tot actuant i sent capaç d'escoltar de manera activa i conscient; és a dir, articular la Ciutat Educadora a través de la cultura de la participació

La interacció i el sentiment de pertinença al grup troba el seu laboratori d'assaig, per a una dinàmica social conjunta de ciutadania, a les escoles i als barris. Segons M. Rizo¹⁹, la concepció dels "rituals d'interacció de Collins" té en el consens un component important, en relació amb la comunicació intersubjectiva i això, afegim nosaltres, es dona tant als grups escolars com als barris d'una ciutat.

Quan la situació de comunicació entre els mateixos ciutadans i entre aquests i els polítics de la ciutat, apunta cap a la consecució conscient d'una cosa específica (debatre unes decisions, millorar la convivència del barri, la neteja dels carrers, la humanització de les places...) és probable que s'incrementi el sentiment de pertinença al grup. Aquest sentiment de pertinença al grup i d'identitat comunitària²⁰ reforça als

¹⁸Laguna, J. (2021). *Cuidadania. Del contrato social al pacto de cuidados*. Madrid: PPC; Zaitegui, N.: <https://www.youtube.com/watch?v=RpofPB0uLVM> <https://www.magisnet.com/2022/05/hacia-una-sociedad-de-cuidados-tambien-desde-la-escuela/>; entre d'altres.

O la proposta de la construcció i desenvolupament de ciutat enfocada a la cura, com proposa Izaskun Chinchilla (2020): "La Ciudad de los cuidados". Madrid, La Catarata.

¹⁹Rizo, M. (2015). "Interacción y emociones. La microsociología de Randall Collins y la dimensión emocional de la interacción social", a *Psicoperspectivas. Individuo y sociedad*, 14 (2): 51-61.

²⁰Molina-Luque, F. (2002). "Entre l'identité et l'identification: un problème complexe de la recherche sociologique dans le domaine de l'interculturalité", in *Sociétés*, 76: 59-70.

individus emocionalment, de tal manera que promou sentiments de seguretat en sí mateixos, i desitjos que les accions del grup continuïn sent moralment correctes.

Treballar conjuntament ajuda a generar aquest sentiment de pertinença tan necessari per a la pròpia autoestima i la de la ciutat. Formar equips entre els mateixos tècnics de l'ajuntament, amb tècnics d'altres administracions, d'entitats privades, d'entitats socials de tot tipus, etc. es una manera de sumar esforços i consolidar ofertes per a tothom. Identificar agents diversos (diversitat de la ciutadania com una riquesa social) i programar conjuntament les diverses accions, detectant i incorporant habilitats, gustos i activitats per a tot tipus de públic.

Per obtenir bons resultats es del tot imprescindible donar exemple des de la política i la gestió del dia a dia.

El funcionament d'una ciutat educadora ha de ser un model, som referents. Per això cal que des de l'Ajuntament es cerqui el temps necessari i es creïn espais de socialització presencial, on s'hi pugui trobar tothom i on es promoguin processos participatius que impliquin diàleg, escolta activa, corresponsabilitat entre els agents implicats, lideratge distribuït entre els equips, disseny conjunt i avaluació contínua i evolutiva.

Cal aprofitar i potenciar les estructures ja creades i en funcionament²¹. Aquest treball ens permetrà recuperar el sentit de la participació.

4.2 VECTOR 2. Espai públic: amable i respectuós

Lleida (el seu Ajuntament, la seva ciutadania, les seves institucions, associacions i empreses) ha de voler ser més activa, més bonica, més amable: pel que fa a les relacions humanes, en l'ús de l'espai públic i els equipaments municipals, en la cura i el respecte al medi ambient.

L'ecologia urbana no només fa referència a la infraestructura verda de la ciutat, sinó també a com de fortes i cohesionades són les seves relacions socials en el conjunt del medi. Per això cal tenir en compte els següents aspectes:

- Aprofitar la interrelació que s'estableix a la ciutat entre convivència a l'espai públic. Esport i zones verdes pot ser una bona oportunitat per a la producció d'espais públics urbans més educadors i cohesionats.
- L'existència de mobiliari en bon estat i distribuït de manera que convidi a la conversa pot suposar una palanca al desenvolupament d'espais de cohesió i intercanvi.
- Una bona senyalització pot facilitar la llegibilitat de la ciutat, de tal forma que se'ns mostri com una estructura transparent i endreçada, facilitant a l'hora també la creació d'espais de cohesió.

²¹ Vid: <https://lleida.decidimcatalunya.cat> / <https://www.paeria.cat/bustiaetica/ca/index.asp> i app co-resol

- Els espais i carrers ben il·luminats generen sensació de seguretat i propicien la creació d'espais de mobilitat i intercanvi en certs llocs de la ciutat.
- Esdevé primordial articular espais amb multiplicitat d'usos per a totes les generacions, generar espais ben cohesionats entre tota la ciutadania, independentment de l'edat que tinguin els seus usuaris.

En la línia de H. Baum²², plantejem una planificació urbana de ciutat educadora on la planificació té com a objectiu canviar el comportament de les persones i l'èxit depèn de la comprensió de la motivació humana. Cal comprendre les experiències emocionals per a l'activitat humana. I aquestes experiències emocionals s'enriqueixen quan es comparteixen. Les persones no només pensen i actuen racionalment, sinó també emocionalment.

Els llocs, els espais urbans, també tenen un component emocional clar, ja que donen seguretat i significat a les vides de les persones, i la pèrdua (el desplaçament forçós o la degradació) pot significar por, tristesa i/o depressió. L'educació profigurativa que una ciutat pot promoure rau en la generació d'espais de diàleg i d'intercanvi entre diverses generacions de joves, adults i gent gran.

En una ciutat educadora, allò sensible juga un paper fonamental en les maneres de sentir l'espai urbà, com un espai social, d'interacció i interdependència. Les emocions que experimentem estan ubicades espacialment i temporalment, a la ciutat i en les relacions entre generacions. I, efectivament, les emocions influeixen en la formació d'atmosferes urbanes que configuren l'experiència viscuda. La profiguració²³ és un concepte teòric que comporta un plantejament metodològic per capturar imaginaris urbans relacionats amb allò sensible, allò emocional i allò afectiu: la interdependència intergeneracional ho fa possible, ja que **les diferents generacions han de tenir espais propis, però també espais en comú, on compartir experiències de passat i de present, i projectar millores de futur.**

I és per això que la ciutat treballa per fer-se més amable, amb més espais verds i naturalitzats, una ciutat per passejar-se, per gaudir-la, que convidi a la pràctica de l'esport a l'aire lliure. **Hi ha poques ciutats envoltades d'un pulmó verd com és l'horta. Cal aprofitar aquesta fortalesa.**

Una ciutat que treballa per obrir els seus espais, **on totes les persones ens sentim segures.** Els espais oberts, transparents i ben il·luminats transmeten seguretat. **Incorporar la perspectiva de gènere en els disseny dels espais públics és una pràctica pròpia d'una Ciutat Educadora.**

Aquesta sensació de seguretat s'ha d'estendre als entorns dels centres educatius de la ciutat, el espais on acomiadem i rebem als infants abans i després de la jornada escolar

²²Baum, H. (2015). "Planning with half a mind: Why planners resist emotion", a *Planning Theory & Practice*, 16 (4):498-516. <https://doi.org/10.1080/14649357.2015.1071870>

²³Molina-Luque, F. "Profiguración, acción creativa intercultural e innovación social... op. cit.
Molina-Luque, F. "The Art of Living as a Community: Profiguration, Sustainability, and Social Development... op. cit.
Molina-Luque, F., Stoncikaité, I., Torres, T., Sanvicen-Torné, P., "Profiguration, Active Ageing and Creativity... op. cit.
Molina-Luque, F. *El nuevo contrato social entre generaciones. Elogio de la Profiguración.* op. cit.
Molina-Luque, F. (2022). *Claves para unas relaciones sociales sostenibles. Profiguración, convivencia y solidaridad.* Editorial Tirant lo Blanch, València, 2022.

ens han de permetre fer-ho amb calma i seguretat, han de ser moments que facilitin, per una banda la socialització entre les famílies i per l'altra l'autonomia de l'infant.

En una ciutat educadora, els entorns escolars han de ser espais segurs i respectuosos amb la infància i les seves famílies.

D'aquesta manera, i tenint en compte tot això, la planificació urbanística, per exemple, s'ha de desenvolupar també segons les emocions dels qui habiten els seus espais, tenint com a objectiu canviar el comportament de les persones. L'èxit depèn de la comprensió de la motivació humana²⁴.

És fonamental entendre el que motiva la gent, els desitjos i les ansietats que porten a actuar les persones, destacant el paper que juga l'emoció en el comportament humà.

4.3 VECTOR 3. Educació: Equitat, èxit educatiu i cohesió social

Lleida (el seu Ajuntament, la seva ciutadania, les seves institucions, associacions i empreses) ha de voler oferir més oportunitats; ha de creure en la seva ciutadania, en la ciutat com a motor econòmic, en l'educació al llarg de la vida com a palanca d'èxit, i amb la llengua catalana, com a element cohesionador i impulsor en tots els àmbits.

Cal tenir present que les desigualtats educatives comencen abans de l'escola primària, ja que el nivell educatiu i els recursos de què disposa una família condicionen els estímuls que els nens i les nenes reben a la llar. I és per això que l'educació infantil és especialment beneficiosa per a aquells infants que venen d'entorns més vulnerables. **L'equitat i la igualtat d'oportunitats comença per donar a l'etapa 0-3, l'etapa on tot comença, la importància que es mereix.**

La xarxa d'**Escoles Bressol Municipal de la ciutat de Lleida** son el pal de paller d'aquesta ciutat educadora, la seva tasca és àmpliament reconeguda. Son model i referent pedagògic a nivell europeu. És important recordar en aquest PEC que les primeres escoles neixen per donar resposta a una necessitat de la ciutadania, era una demanda de les famílies a les Associacions de Veïns dels diferents barris de la ciutat. Des de l'any 1976, quan s'inaugura la primera EBM al barri de Pardinyes, fins a l'actualitat, comptem amb una xarxa d'escoles. Centres educatius que comparteixen un projecte educatiu que té en compte els trets d'identitat propis de cada escola i posa a l'infant al centre de l'acció educativa.

Cal descobrir maneres efectives de transferència de coneixement mitjançant la

²⁴Vid.R.NavarroMacias18/01/2017:<https://www.lavanguardia.com/vivo/ciudad/20170118/413447316211/emocio-ne-diseno-urbanistico-ciudades.html> i Baum, H. (2015). "Planning with half a mind: Why planners resist emotion", a *Planning Theory & Practice*, 16 (4):498-516. <https://doi.org/10.1080/14649357.2015.1071870>

col·laboració i l'intercanvi comunitaris. **Desenvolupar la cultura de l'aprenentatge implica identificar nous llocs d'aprenentatge i reconèixer els beneficis de construir de manera comú i compartida.** És important tenir en compte que la infraestructura d'aprenentatge la proporcionen els proveïdors de llocs d'aprenentatge formals, no formals i informals i que les habilitats per a la vida necessàries es desenvolupen mitjançant **comunitats de pràctica.**

Un exemple d'aquesta mirada comunitària és el **Servei d'Orientació d'Àmbit Comunitari (SOAC) de 0 a 20 anys**, vinculat al Pla Educatiu d'Entorn de Lleida. El seu objectiu és detectar les necessitats educatives en les diferents etapes i les situacions de risc o vulnerabilitat i connectar-les amb els recursos més propers mitjançant un itinerari formatiu personalitzat. També pot ajudar a evitar l'absentisme i l'abandonament escolar prematur al temps que pot millorar les expectatives d'èxit educatiu d'aquells joves que, un cop acabada l'etapa obligatòria, no hagin graduat o es trobin en risc d'abandonament escolar. En aquest sentit cal destacar el servei educatiu municipal **Lleida Orienta**. Un programa en actiu i amb molt d'èxit que ofereix orientació educativa i oportunitats de millora de l'ocupabilitat als joves de la ciutat. Per a molts joves suposa la porta d'entrada al sistema educatiu català.

El [Pacte Local per la prevenció de la segregació escolar a Lleida](#) és un instrument de la ciutat que neix del treball del Consell Escolar Municipal, amb la voluntat d'explicitar la corresponsabilitat de tota la comunitat educativa. El Pacte té com a objectius poder prendre decisions de manera col·lectiva que puguin tenir efectes sobre les condicions educatives i d'escolarització de l'alumnat, afavorir l'equivalència en l'èxit educatiu, garantir tant la igualtat d'oportunitats, com la cohesió social i donar a les famílies la tranquil·litat i confiança en la tria d'escola.

Segons la UNESCO cal reconèixer l'aprenentatge al llarg de la vida ALV com un nou Dret Humà i establir el ALV (*Lifelong Learning*, LLL) com un bé comú. A més indica que cal col·locar els grups vulnerables en el centre de la agenda política de l'aprenentatge al llarg de la vida ALV (LLL).

Les Tecnologies de la Informació i la Comunicació (TIC), les plataformes digitals i les xarxes socials son als carrers de la ciutat, a les cases i han entrat també a l'escola. La connexió a la xarxa ha modificat la dinàmica escolar i la didàctica d'ensenyament-aprenentatge. El sempitern debat sobre les bondats o les maldats d'Internet, els mòbils i les TIC a l'escola s'està resolent a favor de les oportunitats educatives que té el món digital i en línia. La crisi provocada per la COVID-19 ha posat de manifest, entre moltes altres qüestions, tres consideracions fonamentals en relació amb les TIC, l'escola, i la societat en general:

- a) que les TIC i l'ensenyament-aprenentatge en línia permeten una alternativa rellevant a la presencial, i més que una alternativa, una complementarietat enriquidora,
- b) que la desigualtat socioeconòmica és un handicap definitiu i s'ha de lluitar contra aquesta bretxa digital: ni totes les famílies ni tots els alumnes tenen accés a Internet ni els recursos necessaris per a un ensenyament en línia en equitat,
- c) que malgrat totes aquestes possibilitats benvingudes que permeten i faciliten les TIC i la Internet de les coses, res no pot substituir les relacions personals entre els alumnes

(els iguals) i els mestres, ni les tutories personalitzades. El coneixement, les competències, els valors i les emocions es desenvolupen (s'aprenen, s'ensenyen i es "practiquen") en la interrelació social.

El nou [Fab Lab](#) de la ciutat de Lleida és un projecte de futur on es reflecteixen una gran part de les idees que hem exposat fins ara en aquest PEC, afegint-ne una de nova: posar la tecnologia al servei de tota la ciutadania²⁵. El Fab Lab de Lleida està pensat com un nou espai a la ciutat: obert, relacional, inclusiu i motor en tendències tecnològiques. El seu objectiu es fomentar la innovació, la creació i la difusió del coneixement creant valor i noves oportunitats. Vol ser una eina transversal d'innovació social on, si bé els Fab Labs tenen un component tecnològic expressat a través de l'existència de les màquines als seus espais, es doni molta importància a com es pot innovar mitjançant l'intercanvi de coneixement que en aquests espais es pot produir.

Un projecte que tindrà les següents línies a seguir: cohesió social/ciutadania, coneixement compartit, lliure accés a la tecnologia i pensament circular. **És un exemple en el que es pot albirar l'aplicació de l'IDSEDU de manera exitosa, ja que compleix les 3 "I": és inclusiu, intercultural i intergeneracional; les quatre "D": ajudarà a superar la discriminació per qualsevol de les raons exposades, i contempla també les 3 "S": solidaritat, sostenibilitat i la socialització profigurativa.**

4.4 VECTOR 4. Entorn saludable: on l'infant creix feliç i segur

Lleida (el seu Ajuntament, la seva ciutadania, les seves institucions, associacions i empreses) ha de construir un entorn saludable on créixer feliç i segur. Les persones que es cuiden, per elles mateixes i pels altres, basteixen un acte d'amor i solidaritat cap a la seva ciutat.

La proposta global és que la ciutat educadora ho sigui també per assegurar una bona qualitat de vida, destacant els aspectes de millora de l'activitat física i la salut en general.

Una ciutat educadora ha de ser una ciutat sana i ha de tenir com a prioritat la disminució de les desigualtats socials. Aquestes desigualtats es donen no sols entre zones de la ciutat, sinó també entre grups poblacionals, és per això que és primordial l'atenció a població vulnerable i vulnerabilitzada en diferents etapes de la vida. Lleida ha de ser inclusiva en la diversitat per diferents eixos de desigualtat com el gènere, l'edat, el lloc de procedència, l'orientació afectivo-sexual, la diversitat funcional o la inseguretat socioeconòmica. Tot això relacionat íntimament amb les possibilitats de desenvolupament saludable i de benestar de la població.

Desenvolupar un pla de promoció profigurativa de l'esport i l'activitat física, que inclogui a tots els infants, joves i adolescents, persones amb discapacitat, gent gran i persones amb risc d'exclusió social pot facilitar l'adquisició d'aquest propòsit tan ambiciós. Per aconseguir-ho cal un abordatge interdisciplinari, intersectorial, intercultural i intergeneracional, en què s'impliquen les famílies, els mateixos infants i adolescents,

²⁵ Vid: <https://fablalleida.paeria.cat/web/>

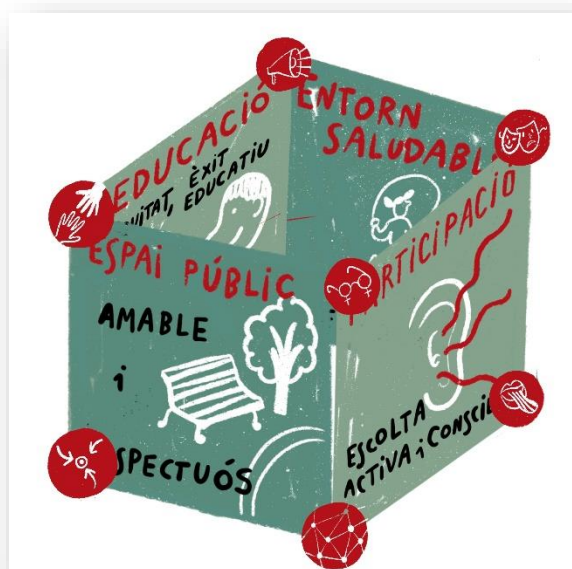
gent gran, els educadors, els professionals de la salut, els polítics, les institucions i tot el teixit social i comunitari creant un entorn facilitador i possibilitador.

Cal promocionar l'esport entre els joves com a factor de protecció, per això s'ha de capacitar i facilitar eines per adquirir hàbits de pràctica física, sobre tot en relació amb l'educació per a la salut en infants i adolescents²⁶. En aquest sentit resulta molt interessant consultar l'informe de la Taula intersectorial d'estils de vida saludable en població infantil i juvenil que recull les dades de [l'enquesta Planet Youth](#).

És necessari **crear entorns que facilitin l'adopció d'hàbits saludables**, com ara espais d'oci i relació, que afavoreixen la pràctica d'activitat física de manera quotidiana, fàcil i agradable, accessible i sostenible. Així com afavorir **campanyes i projectes per la promoció de l'activitat física i salut**, amb especial atenció a la població amb risc d'exclusió social.

Per altra banda, si volem complir amb la primera "i" de ciutat educadora i inclusiva caldrà **augmentar la pràctica de l'esport adaptat**, mitjançant l'adaptació de pavellons i nous programes.

Un exemple de bona pràctica en aquest sentit és el programa de les [escoles esportives](#) municipals. Aquest programa proposa afavorir la pràctica dels diferents esports dins de les pròpies escoles, cerca potenciar el desenvolupament integral dels infants a través de l'esport i aconseguir una bona experiència motor inicial mitjançant un projecte pedagògic basat en l'educació dels valors com a eix vertebrador de tota activitat esportiva²⁷.

²⁶Vid en aquest sentit, els resultats de l'enquesta del pla youth: https://salutpublica.paeria.cat/wp-content/uploads/2022/10/Dades-Observatori-Joves-i-Benestar-2019-2020_compressed.pdf (factors de protecció: pràctica d'esport i entorn saludable).

²⁷Vid: https://esport.paeria.es/programes/copy_of_esports-per-tothom